

Lapkritis Kaune

Kristina Stančienė

Šiuolaikinės muzikos mėgėjai kauniečiai lapkritį turėtų jaustis pakylėti - juk gauna tokią dozę šiuolaikinės muzikos, kad likusius vienuolika mėnesių gali ramiai gyventi.

Prisipažinsiu, visuomet laikiu šio išskirtinio renginio ir į festivalio „Iš arti“ koncertus vaikštau kaip į darbą - įsitaisiusi klausytojo kėdėje bandau apčiuopti mintis, kuriomis gyvena kompozitoriai, išvėlgi tendencijas ir pajusti malonumą. Arba nuobodulį. Arba - nuostabą. Nes, išgirdus keletą kūrinių, ateina mintis, kad šiuolaikiniams kompozitoriams šiukštu negalima naudoti malonių skambesiu: lyg susitarus, pradžioje būna vienoks ar kitoks dramatiškas, atlikėjų pastangų reikalaujantis tutti per keletą diapazonų, tada - būtinai pizzicato, vėlgi taip pat dramatiškas ir giliamintiškas, ir pauzė. O tada vėl panašiai „kažkas“ daroma rimtais veidais. Nuskambėjo ciniškai? Gal. Bet aš - klausytoja ir atėjau patirti malonumo, o ne dėjã vu. Todėl ir stebina, kad visa muzikos garsų įvairovė ir atlikėjų profesionalumas gan menkai išnaudojamas. Mane baugina šiuolaikiniai kompozitoriai „kosmopolitai“ blogąja prasme - atitrūkę nuo šaknų, vertybių, godžiai atviri visoms įtakoms, bet neturintys tautinio pagrindo.

Tryliktais festivalis „Iš arti“ prasmingai buvo pradėtas K. Stockhauseno, kurio 80-metis šiais metais minimas, kūriniais. Klausėmės šio avangardinės ir elektroninės muzikos lyderiu laikomo kompozitoriaus veikalų, kurių meninį rezultatą lemia atlikėjų intucija ir atsitiktinumai. Žavėjo jau patys „Ensemble fur intuitive Musik Weimar“ muzikantai - individualūs, kūrybingi ir kartu tobulai jaučiantys vienas kitą. Svaigino atliekamos muzikos erdviškumas, beveik juntamas garso rato pulsavimas.

Tačiau reikia pripažinti - nors pirmas kūrinys atrodė unikalus, kiti po jo atliekami buvo panašūs. Tikėjaisi, kad taip retai Lietuvoje atliekama K. Stockhauseno muzika bus pristatyta plačiau ir įvairiapusiškiau - deja, pamatėme tik vieną iš daugelio šio kompozitoriaus „veidų“.

Antrasis festivalio koncertas pasirodė unikalus ir savo žanru, ir koncepcija, ir skambesio visuma. Tai Antano Kučinsko liaudiškoji oratorija-misterija „Giesmės apie smertį“ giedotojų grupei ir dūduotojų ansamblui kantičkų ir Birutės Mar tekstais (2007). Jos atlikimas Kaune lapkričio 9 d. Kristaus Prisikėlimo bažnyčioje simboliškai įrėmino mirusiųjų paminėjimo devindienį ir įnešė rimties visam festivaliui. Regis, muzikinių priemonių A. Kučinskas naudoja tiksliai tiek, kiek reikia, niekuomet „nepersūdo“, jo muzika lakoniška ir rafinuota. Tad ir šis kūrinys sujaudino savo emocije švara, grynumu, santūrumu, prasmės kontempliacija ir svarbiausia - religingumu. Reiktų atskirai kalbėti apie šiuolaikinius religinius lietuvių kompozitorių kūrinius, jų poreikį ir galimybes egzistuoti, esamą ir tariamą sakralumą. Kaip užsiminė kompozitorius Rytis Mažulis, seniau intelektualiausia buvo bažnytinė muzika. O kaip yra dabar? Ir kaipgi reikia dabar? Man A. Kučinsko „Giesmės apie smertį“ nekėlė abejonių - tai tikrai sakralus ir tobulai sukurtas kūrinys. Galima teigti, kad šiam atlikimui tiko viskas - puikūs giedotojai ir dūduotojai, vadovaujami Eimanto Anskaičio, šalta Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčia, vėjuotas sekmadienio oras ir lapkritis, lyg ir skirtas mirusiųjų paminėjimui.

Simfoninės muzikos koncerte, kuriame grojo Kauno miesto simfoninis orkestras, solistai Rogeris Arve Vigulfas (klarnetas, Norvegija), Vilhelmas Čepinskis (smuikas) ir Lina Krėpštaitė (fortepijonas), dirigavo Vytautas Lukočius, skambėjo dvi premjeros: Egidijos Medekšaitės „Epidelos“ (2008) ir Vidmanto Bartulio „Trečiasis greitis, arba Glinkos ir Nemirovičiaus-Dančenkos kelionė traukiniu iš Peterburgo į Maskvą“ (2008), taip pat Mindaugo Urbaičio „Lietuvių liaudies muzika“ (1990), Antano Rekašiaus, kuriam, kaip ir K. Stockhauseniui, šiemet būtų sukakę 80 metų, bene dažniausiai grojama „Muzika styginiams Nr. 2“ (1999), Vytauto Barkausko puikusias „Opus 126 in Es“ (2005) bei gilus ir įspūdingas Arvydo Malcio Koncertas klarnetui (2007).

E. Medekšaitės - jaunosios kartos kompozitorės, aktyviai besireiškiančios įvairiuose tarpdisciplininuose projektuose - sudėtingas ir apskaičiuotas kūrinys manęs neįtikino emociškai, tačiau gal taip ir turi būti. V. Bartulio kūriniumi, kaip visada, nestigo gero humoro prieskonio, kuris išlaikomas iki paskutinio akordo. Po tarsi įprastinių „I like (vakarų klasikų)“, M. Glinkos ir Nemirovičiaus-Dančenkos vardai V. Bartulio kūrinio pavadinime labiau nei suintrigavo - ypač autoriaus pateiktos anotacijos detalės. Neapleidžiantis jausmas, kad tai - „kietai“ sukaltas kūrinys, privertė mane grįžus atsiversti enciklopediją ties raide g. Gera buvo klausytis „kalėjų“ - V. Čepinskio, L. Krėpštaitės ir styginių. Teatleidžia man kompozitorius, bet jo premjeros yra tarsi kiaušinis-siurprizas: galima tikėtis šokolado ir malonios smulkmenos, bet yra tikimybė gauti ir pabaisiuką. Dėl to tik dar įdomiau.

O štai pamačius programoje V. Barkausko pavardę, galima drąsiai nusiteikti „skanėstui“. Vitališka ir subtili šio kompozitoriaus muzika pagauna nuo pirmų taktų. V. Barkausko „Opus 126 in Es“ parašytas 10-ojo muzikos festivalio „Amadeus“ (Šveicarija) užsakymu. Kaip anotacijoje rašo kompozitorius, „tiesioginis sąlytis su Mozartu - tai ne citavimas ir ne „a la Mozart“, bet garsas Es.“ Palaimingai klausiausi to, ką retokai galima išgirsti šiuolaikinėje muzikoje - sodraus orkestro skambesio, melodinių linijų, subtilios ir skambios vertikalės, ir žinoma - brandumo ir elegancijos.

Kaip tikroviškas reveransas nuskambėjo A. Rekašiaus „Muzika styginiams Nr. 2“ - efektyvus, patinkantis ir atlikėjams, ir publikai. Gilus ir sukrečiantis, puikiai skambantis, jis tikrai vertas atlikti dažniau, kaip ir kiti A. Rekašiaus kūriniai.

M. Urbaičio „Lietuvių liaudies muzika“ penkiolikai styginių nuskambėjo tiesiog kaip malonus ausiai kūrinys. Šio koncerto pabaigoje atliktas grožiu, liūdesiu, meile alsuojantis A. Malcio Koncertas klarnetui ir kameriniam orkestrui, skirtas šviesios atminties klarnetininko A. Doveikos atminimui. Kūrinį atlikusio R.A. Vigulfo grojimo maniera, nuoširdus ir gal šiek tiek teatrališkas būvis kaip niekas kitas tiko šiam kūriniai - tai aiškiai įrodė publikos reakcija.

Vienas iš festivalio svečių - šeimyninis ukrainiečių ansamblis „Trio Cadence“ - pateikė įvairių tautų kompozitorių opusus akordeonui, smuikui ir fortepijonui. Šiltas, kamerinis vakaras, rami muzika, o šalia to - pilvo šokis ir koda, kaip akordeonininkas Ivanas Jergijevs su žmona smuikininke Olena kartą pėsčiomis naktį ėjo per Paryžių.

Daug minčių sukėlė LMTA Kauno fakulteto salėje vykęs susitikimas su šveicarų kompozitoriumi Jeanu-Lucu Darbellay ir „Orion Ensemble“ meistriškumo kursai. Pačiam kompozitoriui atskleidus kūrinių inspiracijas, sukūrimo istorijas, siekius, kūriniai įgavo daugiau gyvybės, žavėjo ansamblio nariai - grojanti, dainuojanti ir pasakojanti Noelle-Anne Darbellay (smuikas), scenoje daranti tarsi neįmanomus dalykus - su didžiu aistra, energija, veržlumu jungianti griežimą smuiku ir dainavimą - ir fantastiškai saksofoną valdantis Marcas Sieffertas, subtili violončelininkė Brigitte Fatton, altininkas Francisco Sierra bei altiniu klarnetu grojanti santūri ir brandi Elsbeth Darnellay.

Koncerte „Maži pokalbiai, trumpos odės ir amžini dalykai“ „Orion Ensemble“ atliko Rogerio Tessier „Ojma“ (1974) trims styginiams, Jacques Wildbergerio „Prismes“ (1975) saksofonui solo, Giedriaus Kuprevičiaus „Mažus pokalbius“ (1994), J.-L. Darbellay „Concerto discreto“ (2005) saksofonui, altiniam klarnetui ir trims styginiams ir „Odes breves“ (1998) saksofonui, smuikui ir violončelei bei Jurgo Wyttenbacho „Trois chansons violees“ (1973-1981) smuikui solo.

J.-L. Darbellay kūriniai žavėjo subtilumu, vidine įtampa, o ypač jo „Odes breves“ - lakoniškai išspręsta forma. Lakoniški buvo ir G. Kuprevičiaus „Maži pokalbiai“. Nors kompozitorius anotacijoje skundėsi kritikų skeptiškumu, šis grynas, skaidrus opusas elegantiškai ir pagarbiai sugrotas „Orion Ensemble“ smuikininčės ir altininko, skeptikų nepaliko.

Paveikiame Jurgo Wyttenbacho „Trois chansons violees“ („Trys išniekintos dainos“) N.A. Darbellay dainavimas pynėsi su šūkavimais ir smuiko intarpais - nepakartojamas malonumas akims ir „medus“ ausims! Visą koncertą vedė dirigento V. Lukočiaus tvirta ranka ir polėkis.

Be galo maloniai nuteikė jau tradiciniu tapęs Kauno styginių kvarteto koncertas „Ne vieni“, kuriame grojo ir akordeonininkas Raimondas Sviackevičius bei pianistė L. Krėpškaitė. Koncerte skambėjo trys premjeros - Algimanto Kubiliūno Penkios pjesės styginių kvartetui, Dailės Rokaitės Styginių kvartetas „Soli“ ir V. Bartulio „...nežinios akivaizdoje nedrąsiai giedame...“, Vlado Švedo fortepijoninis kvartetas „Praeitis“, Justės Janulytės „Aria I“ bei italų kompozitorės Ados Gentile „Quartetto III“. Koncertą pradėję Tėvynės, tautos, praeities temoms ištikimo V. Švedo fortepijoninis kvintetas pasižymi sudėtingomis partijomis. Aktyvios jaunosios kompozitorių kartos atstovės J. Janulytės „Aria I“ styginių kvartetui - melodijų labirintas be garsų atakų, „išnyrantys iš tylos ir į ją sugrįžtantys garsai“ - gilus, meditacinio skambesio kūrinys. Šalia sudėtingo D. Rokaitės kvarteto ir „bartuliškai“ įdomaus, siekiančio „pagauti dar neliestų jausmų virpesius“ kūrinio labiausiai sužavėjo subtilios ir elegantiškos A. Kubiliūno „Penkios pjesės styginių kvartetui“ - emociškai stabili, švari muzika, kurios mielai klausyčiau dar ir dar kartą.

Maskvos šiuolaikinės muzikos ansamblio koncerte „Šokančioje ir miegančioje Papageno karalystėje“ skambėjo Z. Bružaitės premjera „Estampida“ bei jaunesnės kartos rusų kompozitorių muzika, kuri regimai skyrėsi nuo jaunosios kartos lietuvių muzikos. Rodosi, profesionalių muzikantų „grojimo į orą“ laikai jau praėję, tačiau matėme būtent tai: puikūs muzikantai tiesiog „kažką“ darė scenoje. Todėl maloniai nuteikė muzikali, žaisminga Z. Bružaitės „Estampida“. Lietuvių kompozitorių muzika pasirodė santūresnė, bet dvasiškai gerokai gilesnė. Džiaugiuosi tuo.

Paskutinis festivalio vakaras buvo skirtas Kauno valstybinio choro ir fortepijoninio trio „Kaskados“ - Rusnės Mataitytės (smuikas), Edmundo Kulikausko (violončelė) ir Albinos Šikšniūtės (forteponas) atliekamiems lietuvių kompozitorių kūriniais. Koncertą pradėjusi 1974 metais V. Švedo parašyta kantata „Lietuviška rapsodija“ sopranui, skaitovui ir chorui atskleidžia kompozitoriaus lojalumą pasirinktoms vertybėms, muzikinės kalbos ir tematikos stabilumą.

Dailios Kairaitytės opusas „Muzika pasroviui“ buvo efektyvus, net dramatiškas. Dauguma šio koncerto kūrinių buvo specialiai festivalio užsakyti. V. Germanavičiaus „Psalmės negimusiems (arba grįžimas namo)“, A. Kučinsko „Atgal į ateitį“, A. Martinaičio „Trumpa istorijos pamoka suaugusiems“ pateikė įvairius choro ir fortepijoninio trio derinimo, interpretavimo būdus. Klausydamosi A. Martinaičio opuso galvojau, kaip gerai, kad buvo toks šv. Brunonas, netyčia padaręs įtaką šiuolaikinei lietuvių muzikai.

Kalbant apie kompozitorius „iš arti“, negaliu nepaminti dviejų svarbių įvykių, tarsi pratęsusių festivalio mintį. Tai Z. Bružaitės kompaktinė plokštelė „Sonetai ir šokiai“, pristatyta lapkričio 27 d. Menininkų namuose, ir A. Kubiliūno knyga „Žvilgsniai“, pristatyta Maironio lietuvių literatūros muziejuje gruodžio 3 dieną. Anot kompaktinės plokštelės pristatyme kalbėjusios kompozitorės D. Kairaitytės, Z. Bružaitės

muzika skamba šiuolaikiškai, „joje komponavimo technologijos neužgožia paprastų žmogiškų emocijų [...], joje toks svarbus gaivališkų ritmų šėlsmas [...], tai muzika, kurią grojant ir klausant neprasideda klaidus dantų skausmas.“

A. Kubiliūno knyga, pasak autoriaus, tai tik pluoštelis ir šiomis dienomis aktualių rašinių, atrinktų iš 250 per pastaruosius tris dešimtmečius publikuotų muzikinio gyvenimo fragmentų.

Taigi - šiuolaikinės muzikos „dozė“ gauta, ir galima ramiai gyventi kitus vienuolika mėnesių. Klausantis muzikos iš kompaktinių plokštelių ir skaitant tokias knygas.

© "7 meno dienos". Visos teisės saugomos.